

Bidstond Lukas 18:9-14

Het valt niet mee om zo'n gelijkenis in de 21^e eeuw te lezen, of aan te horen, met de oren van de tijdgenoten van de Here Jezus. Aan de begrippen Farizeeër en tollenaar hebben wij, na jarenlange kerkgang en Bijbellezen onze eigen invulling gegeven. En wat je dan kwijtraakt is de schok die een gelijkenis als deze heeft teweeggebracht bij de luisteraars van Jezus. Want Jezus' tijdgenoten hadden naar alle waarschijnlijkheid een ander plaatje bij deze twee groepen dan wij dat hebben. Want dat woord Farizeeër heeft onder ons, die opgegroeid zijn met de bijbel, een beetje een negatieve klank. We denken bij een Farizeeër meteen aan een 'muggenzifter' of een 'huichelaar'. Toch doen we deze groepering dan geen recht. De Farizeeën stonden over het algemeen bij het volk bekend als deskundigen als het gaat over de uitleg van de Thora, het woord van God. De standpunten die de Farizeeën innamen groeiden vanzelf uit tot de publieke opinie. De Farizeeën zou je bijbelgetrouw kunnen noemen. Zij hielden het hele Oude Testament als gezaghebbend. Daarnaast hadden zij hun mondelinge traditie, die aangaf hoe je de Thora moest interpreteren. Deze mondelinge traditie wordt in de bijbel wel de 'overlevering der ouden' genoemd. De Farizeeën probeerden stipt volgens de Thora en deze overleveringen te leven.

Een tollenaar daarentegen werkte voor de Romeinse bezetter. De Romeinen hieven in alle landen die ze bezet hielden zware belastingen om dat immens grote wereldrijk te financieren. De Joden hadden daar een ontzettende hekel aan. Want door belasting te betalen werkte je er aan mee deze wereldse overheid en een heidense godsdienst in stand te houden. Een tollenaar die dit belastinggeld inde voor de Romeinen werd gezien als een landverrader, vergelijk het maar met de NSB-ers in de 2e Wereldoorlog. Hij verrijkte zich ten koste van z'n eigen volk en dat maakte tollenaars gehaat. We zien in de bijbel ook vaak dat tollenaars in één adem genoemd worden met zondaars en het feit dat Jezus met hen omging leverde Hem veel kritiek op van de omstanders (Lk., 5, 15, 19).

In de gelijkenis die Jezus nu vertelt zijn dit de hoofdrolspelers. Een Farizeeër en een tollenaar. En Hij vertelt deze gelijkenis niet zo maar. Hij sprak deze gelijkenis *met het oog op sommigen*, die van zichzelf vertrouwden, dat zij rechtvaardig waren en al de anderen verachtten.

Het was een alledaags plaatje wat Jezus hier schetst. Men kende de gewoonte op vaste tijden naar de tempel te gaan. Ook het feit dat de Farizeeër bleef staan was

niet bijzonder. Dat had op zich nog niets te maken met hoogmoed of aandachttrekkerij, het was de gebruikelijke gebedshouding. De Farizeeër dankte in zijn gebed God voor wie hij zelf was en voor wat hij had mogen doen. Voor calvinistische Nederlanders klinkt dit nogal hoogmoedig en zo wordt het ook vaak uitgelegd, maar we moeten niet vergeten dat het wel klopt wat hij zei. Hij leefde rechtvaardig, hij was geen echtbreker, hij vastte vaker en gaf meer weg dan hij verplicht was volgens de Joodse wet. En hij bedankte niet zichzelf maar hij dankte God hiervoor. Hij zag dit vrome leven ècht als een geschenk van God.

Voor de luisteraars in Jezus' publiek was wat tot nu toe gebeurde niet zo verrassend. En zelfs de gebeurtenissen rondom het gebed van de tollenaar leverde nog weinig spectaculairs op. Want ook dat gebed lag volledig in de lijn van de verwachtingen. Logisch dat die tollenaar op een afstandje bleef. Met zo'n strafblad kun je niet anders dan je bescheiden opstellen. En dat hij niet, zoals men in die tijd gewoon was, z'n handen ophief naar de hemel valt ook te begrijpen. De tollenaar sloeg zich op de borst. Een gebaar van rouw en spijt. En z'n gebed had ook niet veel om het lijf. Eén zinnetje maar: "o God, wees mij zondaar genadig!". Op zich was dit gebed ook nog wel wat de luisteraar verwachtte. Hij vraagt als zondaar terecht om Gods ontferming. De climax van deze gelijkenis zit duidelijk in het slot:

"Ik zeg u, deze keerde, in tegenstelling met de ander, gerechtvaardigd naar huis terug...."

Zelfs het feit dat de tollenaar gerechtvaardigd naar huis ging was voor de luisteraars nog wel voor te stellen. Tenminste, als hij ook zijn schuldoffer had gebracht in de tempel. Of dat ook daadwerkelijk gebeurd is, kunnen we uit de tekst niet opmaken. Nee, de rechtvaardigverklaring van de tollenaar is misschien wat onverwacht, maar niet ondenkbaar. Maar dat laatste....., dat die Farizeeër niet gerechtvaardigd werd, dat gaf een geweldige schok. Hoe was dat mogelijk? Hoe kon Jezus dat nu zeggen? Hoe kan zo'n tollenaar nu gerechtvaardigd worden op één enkel gebedje, één zinnetje maar, en die Farizeeër, met een geweldige staat van dienst, wordt niet rechtvaardig verklaard. Dit gaat in tegen alles wat men gelooft. Dit is de wereld op z'n kop!

Jezus geeft er meteen ook een verklaring bij. *"Want wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden, maar wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden"*.

Een ereplaats bij God verwerf je niet door voor Hem op te sommen wat je allemaal gedaan hebt aan goede dingen, die ereplaats verwerf je door verootmoediging, door jezelf vernederen. En daar zat, wat de Farizeeën betreft, het probleem. De erkenning dat je vergeving nodig hebt. Farizeeën minachten Jezus als persoon, en schreven zelfs zijn boodschap en wonderen toe aan het rijk van de duisternis. (Matt.12:22) Dat gebeurde toen Jezus een bezetene genas, die blind en stom was. De aanwezige schare was diep onder de indruk en erkende dat Hij de Zoon van David was, maar de Farizeeën hadden een andere mening: Hij drijft de boze geesten uit door Beëlzebul, de overste van de boze geesten. Zij weigerden te erkennen dat Jezus deze bezetene had bevrijd door de Geest van God. Want dat toegeven is erkennen dat in Jezus het Koninkrijk Gods is gekomen. Jezus waarschuwt de Farizeeën ernstig. Ontkennen dat die bevrijding die ik zo juist bewerkt heb van God komt, is onvergeeflijk. En daar zit nu net bij die Farizeeën het probleem. Het is natuurlijk prima dat ze geen rover, onrechtvaardige, echtbreker of tollenaar zijn. Het is ook geweldig dat ze vasten en tienden geven. Hoe mooi al deze dingen ook zijn, ze redden je niet. Voor je redding heb je Jezus nodig. Zonder Jezus baten al die op zich goede dingen je niet. Als ik u nu vraag in wie u zich het meest herkent, de tollenaar of de Farizeeër, wat zegt u dan?.... Om het maar bij mezelf te houden, ik vind die vraag nog best lastig. Zo op het eerste gezicht herken ik best veel in die Farizeeër. Hij neemt z'n bijbel serieus, gaat trouw naar de 'kerk', leeft vroom. Kortom, hij neemt z'n geloof uiterst serieus. En ik mag me sterk vergissen dat dit voor heel veel kerkmensen geldt. En het leven van die tollenaar zal waarschijnlijk heel wat minder overeenkomsten hebben met ons dagelijks bestaan. Ik hoop tenminste niet dat u bekend staat als bedrieger en oplichter. Dus uiterlijk zal ons dagelijks gedoetje meer weg hebben van die Farizeeër dan van die tollenaar. En de boodschap van de Here Jezus is vandaag ook niet dat we dat moeten veranderen. Jezus gaat een laag dieper. In hoeverre leeft bij ons het besef dat we met ons 'christenleventje' geen streepje voor hebben op een ander? Uw kerkgang, uw leven volgens Gods geboden, uw naastenliefde redt u niet. Er is maar één weg tot behoud. De weg van verootmoediging. Op de knieën bij het kruis en toegeven dat je het zelf niet redt. Net als die tollenaar dat ene zinnetje zeggen: 'o God, wees mij zondaar genadig'. Daar ligt je redding. Accepteren dat Jezus' dood en opstanding de toegang tot Gods Koninkrijk bewerkt. Een andere manier is er niet. Een goedkopere manier is er ook niet. Het heeft God alles gekost. Amen